

УДК 02:378(477)

Сидоренко А. І.,

канд. пед. наук, доцент,
каф. інформаційної, бібліотечної
та архівної справи, Відокремлений підрозділ
"Миколаївська філія Київського
Національного Університету Культури і Мистецтв"

ПРОЕКТНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

Висвітлені роль, значення проектного навчання майбутніх фахівців інформаційної сфери у закладах вищої освіти України. Охарактеризовані види проектного навчання, зокрема ті, що впроваджені у навчальний процес ВП "Миколаївська філія КНУКіМ" з урахуванням трансформації змісту освіти та формування професійних компетентностей майбутніх фахівців для бібліотек та інформаційних центрів.

Ключові слова: вища освіта, освітні реформи, професійні компетентності, дисципліни, заклад вищої освіти.

На сучасному етапі розвитку професійної вищої освіти в Україні важливим є підготовка фахівців, які б відповідали сучасним вимогам, були конкурентноспроможними, компетентними, креативними, мобільними, здатними до професійного зростання тощо. Однією з важливих умов також є необхідність підготувати фахівців з означеної спеціальності на рівні професійних стандартів, враховуючи зміни у парадигмах освіти в умовах глобалізаційних процесів. Отже, сучасна освіта виступає ресурсом підготовки спеціалістів, здібних сприймати нові підходи в науці, технології, бізнесі тощо.

Однією з важливих питань сучасної освіти є її якість, що має прояв не тільки на засвоєння студентами певної суми знань, а й розвиток пізнавальних здібностей особистості, її важливих компетентностей. Однією з технологій освіти є проектне навчання, що передбачає метод проектів. Проектне навчання – це "освітня технологія, націлена на придбання учнями нових знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь і навиків завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку" [4]; це метод, навчаючись за яким, учні, певний час досліджуючи і реагуючи на справжні, цікаві та складні питання, отримують потрібні знання та навички [1]. Переваги проектного навчання полягають в тому, що традиційна аудиторія перетворюється у відкритий навчальний простір, в якому учні (студенти) рухаються у власному темпі; у процесі виконання проекту виникає потреба в самонавчанні та самовдосконаленні; навчання на основі запам'ятовування та повторення переходить до інтеграції, відкриття та презентації набутих знань [1].

Сучасність насичена різноманітними проектами. Не є винятком і бібліотечна сфера, проектна діяльність якої виступає інструментом її модернізації. Проектна діяльність є методом, спрямованим на вироблення самостійних дослідницьких умінь, що сприяє розвитку творчих здібностей і логічного мислення, об'єднуючий знання, отримані в ході навчального процесу [3]. Такий формат навчання передбачає залучення учнів (студентів) до систематизації та набування знань, створення власних продуктів. Він розвиває навички критичного мислення, співпраці, спілкування, міркування, синтезу та стійкості в умовах обмеженого часу та визначеної мети [8].

Серед основних розробників проектного підходу були американські вчені-педагоги, такі як Дж. Дьюї, В. Х. Кілпатрик і ін. На протигагу традиційній системі навчання, заснованої на запам'ятовуванні нового матеріалу, вони вважали пріоритетним сам процес самостійного пізнання учнями нового матеріалу, супроводжуваного міркуваннями. Так, були сформовані: модель навчання (концепція) прагматичного навчання Джона Дьюї (США), в якій започатковані ідеї побудови навчання на активній основі через доцільно-мотивовану діяльність учня у співвідношенні з його особисто-визначеним інтересом; модель Вудворта, при якій учні спочатку вивчають матеріали, набувають знань і навичок, які їм знадобляться для конструювання проектів та модель Річардса, яка припускає "занурення у проблему, її фундаментальне дослідження" [6].

Близькими до проектних технологій навчання є такі системи організації занять: лабораторний план організації занять, запропонований О. Паркхерст (початок ХХ ст., США), при якому учні працювали над матеріалом самостійно і здавали звіт під час виконання проекту; "План Трампа" – система навчання, розроблена професором педагогіки зі США Ллойдом Трампом (60-ті роки ХХ ст.) яка у 80-ті роки була модернізована у лекційно-семінарську систему навчання [5].

У педагогіці початку ХХ ст. метод проектів розглядався як засіб всебічного вправи розуму і розвитку мислення (П. Ф. Каптерев); формування творчих здібностей (П. П. Блонський); розвитку самостійності і підготовки школярів до самостійного трудового життя (С. Т. Шацький); підготовки вихованців до професійної діяльності (А. С. Макаренко); злиття теорії і практики в навчанні (Е. Г. Касар, М. В. Кружкіна, В. В. Ігнат'єв, В. Н. Шульгін) [4].

Питання проектного навчання у другій половині ХХ – початку ХХІ ст. вивчалися зарубіжними та вітчизняними дослідниками В. Гузєєвою, О. Крюковою, О. Пехотою, О. Полат, Л. Савченко, І. Чечель та ін. Серед аспектів досліджень – питання історії виникнення, термінології, діяльнісного компоненту проектного навчання; його особливостей та проектувальних вмінь учнів, студентів; класифікації проектів навчання та ін. Питання проектного навчання фахівців інформаційно-бібліотечної сфери (як в межах підготовки так і підвищення кваліфікації) та проектної діяльності бібліотек піднімалися у публікаціях Н. Жадько, С. Качанової, В. Ключова, В. Пашкової, В. Скар, І. Суислової, А. Чачко, І. Шевченко, Г. Шемаєвої, Т. Ярошенко та інших.

Впровадження інформаційних технологій, зміна соціальних функцій бібліотек сприяють змінити вимоги до підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів, заохотити студентів до креативного мислення, впровадити інноваційні технології освіти. "Трансформується не лише сфера, для якої готуються фахівці, а й характер знань та професійної поведінки бібліотекарів" [7]. Проектне навчання сприяє врахувати реальні потреби бібліотек, не відставати від реальних стандартів та світових тенденцій бібліотечної освіти; навчити вчитися і здобувати знання протягом життя; працювати в проектах; розвивати здатність до креативності, лідерства, самоорганізації, здобути інші компетенції ХХІ століття.

Факторами, що впливають на завдання і зміст бібліотечно-інформаційної освіти виступають: стан і тенденції розвитку економіки, науки, культури; проблеми і перспективи розвитку бібліотечної теорії і практики; сучасні реформи вітчизняної освіти; інформатизація суспільства. Актуальним, підкреслює Т. В. Новальська, є питання наступності здобуття вищої інформаційної, бібліотечної та архівної освіти у рамках інтегрованої спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", визначення переліку дисциплін, які має опанувати майбутній фахівець на різних освітніх рівнях, зберегти спадкоємність фахової

підготовки, забезпечити послідовне формування фахового світогляду та відповідність визначеним компетентностям [2]. Використання методу проектів у сучасній бібліотечно-інформаційній освіті дозволяє реалізувати особистісно-діяльнісний і особистісно-орієнтований підходи до освіти особистості. Ці підходи базуються на застосуванні знань і вмінь, отриманих під час вивчення різних фахових дисциплін на різних етапах навчання, інтегрувати їх у процесі роботи над проектом. Це забезпечує позитивну мотивацію, диференціацію у навчанні, активізує самостійну творчу діяльність студентів – майбутніх працівників інформаційної сфери, під час виконання проекту.

У процесі навчання майбутніх фахівців інформаційно-бібліотечної сфери використовуються дослідницькі, інформаційні, творчі та практично-орієнтовані проекти. Розглянемо деякі, що були впроваджені в освітній процес Миколаївської філії (нині Відокремленого підрозділу "Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв").

Важливим видом є дослідницькі проекти, які потребують чіткої структури, актуальності, мети, об'єкта, предмета дослідження, визначення методів тощо. Результатом таких проектів стало написання дипломних робіт (з 1975 р.), курсових і бакалаврських робіт; текстів доповідей на науково-теоретичні та науково-практичні конференції; підготовка наукових робіт на олімпіади та конкурси. Тематика таких дослідницьких проектів за ці роки різноманітна: запропонована викладачем, студентом або за замовленням практики (провідних бібліотек міста Миколаєва за не розробленими проблемами). Прикладом спільного дослідницького проекту можна назвати проект з вивчення історії бібліотечної справи Миколаївської області кафедри бібліотекознавства і бібліографії Миколаївської філії з Миколаївською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. О. Гмирьова. Результатом такої діяльності стали дипломні дослідження: "Історія бібліотечної справи на Миколаївщині (1803–1917 рр.)", "Особливості формування фондів бібліотек м. Миколаєва у дореволюційний період (1803–1917 рр.)", "Історія Севастопольської морської бібліотеки" та ін. Також були підготовлені дослідницькі проекти з історії бібліотечної справи Херсонської та Одеської областей.

Модулем дослідницького проекту є інформаційні проекти. Цей вид проектів спрямований на збирання інформації про об'єкти, явища інформаційної та бібліотечної сфери, аналіз та узагальнення цієї інформації. Як і дослідницькі проекти, вони потребують чіткої структури та можливості її зміни у ході роботи над проектом. Результатом таких проектів є презентації; наукові доповіді; статті; обговорення на тематичних круглих столах, читацьких об'єднаннях бібліотек, заходах молодіжної секції Миколаївської обласної бібліотечної асоціації; на навчальних предметних конференціях, проведених автором за дисциплінами "Документознавство", "Документні ресурси бібліотек", "Управління сучасною бібліотекою", "Бібліотечна професіологія", "Інноваційно-методична робота в бібліотеці".

Творчі проекти. Цей вид проектів бібліотечно-інформаційної освіти не має детально-опрацьованої структури діяльності учасників (студентів), вона змінюється, упорядковуючись кінцевому визначеному результату. Формами представлення виступають проекти масових заходів бібліотек, буктрейлери, електронні бібліографічні покажчики, віртуальні книжкові виставки, проекти виставок-інсталяцій, веб-сайтів бібліотеки, макет електронної бібліотечної газети, тематичні бібліотечні проекти, ігрові проекти, проекти профорієнтаційних квестів з презентацією професії; інтерактивні вікторини тощо. Прикладом творчих проектів можна назвати створені презентації та відео до дня святкування 204-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка, підготовлені малюнки до його віршів і творів студентами кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи та кафедри дизайну. Матеріали представлені

в групі "Медіабізнес" ВП "МФ КНУКіМ" на фейсбук. Творчими проектами є і щорічна посвята студентів першого курсу спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Практично-орієнтовані проекти орієнтовані на інтереси учасників. Прикладом підготовки такого проекту є участь студентів спеціальності "Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія" в Ярмарці ідей (Миколаїв, 2015 р., Миколаївська обласна бібліотека для дітей), на якій студентські проекти були "куплені" окремими бібліотеками України і впроваджені в практику їх роботи. Проекти «Фотоконкурс "Селфі з книгою"», регіональний проект "School Book Crossing", проекти з циклу "Туристичний хакатон" та ін.

Таким чином, на противагу традиційній системі навчання, що заснована на запам'ятовуванні нового матеріалу, впроваджується система проектного навчання, в якій пріоритетним є процес самостійного пізнання і створення нового продукту. Воно "сприяє формуванню як критичного, так і творчого мислення, тому що використовує безліч дидактичних підходів: навчання в справі, незалежні заняття, спільне навчання, мозковий штурм, рольова гра, проблемне навчання, дискусія, групове навчання" [9].

Отже, проектне навчання виступає інструментом модернізації освітньої діяльності, фактором формування творчого потенціалу студентів і викладачів, важливою умовою інноваційного розвитку закладу вищої освіти. Проектне навчання дозволяє генерувати нові ідеї, бачити шляхи їх можливого втілення в бібліотечну сферу, формування готовності до включення у проектну діяльність бібліотек, що є рушійною силою інноваційного розвитку, виступає важливим завданням інформаційної освіти. Метод проектів найбільш адекватний для завдання розвитку навчальної компетентності, оскільки він дозволяє з'єднати головні складові її формування, а саме розвиток пізнавальної спрямованості особистості студента з досвідом його самостійної дослідницької діяльності в якості суб'єкта освітнього процесу [4].

Список використаних джерел

1. Дьоміна, І. Проектне навчання: коротко про головне [Електронний ресурс] / І. Дьоміна. – Режим доступу : <http://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/>. – Заголовок з екрана.
2. Новальська, Т. В. Наступність здобуття вищої бібліотечно-інформаційної та архівної освіти в умовах реформування / Т. В. Новальська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2017. – № 1. – С. 4–10.
3. Пехота, О. М. Проектна технологія / О. М. Пехота // Освітні технології / за ред. О. М. Пехоти. – Київ, 2004. – С. 148–162.
4. Проектне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://stud.com.ua/57093/pedagogika/proektne_navchannya. – Назва з екрана.
5. Проектне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://allref.com.ua/uk/skachaty/Projektное_obuchenie. – Назва з екрана.
6. Савченко, Л. О. Проектна діяльність у практиці вищої педагогічної школи [Електронний ресурс] / Л. О. Савченко. – Режим доступу : <http://scaspee.com/6/post/2013/01/11.html>. – Заголовок з екрана.
7. Сербін, О. Аспекти реформування та вдосконалення сучасної бібліотечної освіти / О. Сербін, Т. Ярошенко // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 2. – С. 12–15.
8. Чечель, І. Метод проектів, или Попытка избавить учителя от обязанностей всезнающего оракула / И. Чечель // Директор школы. – 1998. – № 3. – С. 11–17.
9. Что такое проект? / Е. Полат, И. Петрова, М. Бухаркина та ін. // Відкритий урок. – 2004. – № 5–6. – С. 10–17.

**Науково-комунікаційний простір
бібліотеки ЗВО: вимоги часу та реалії**
Всеукраїнська науково-практична конференція

Сидоренко А. И.,

канд. пед. наук, доцент,
каф. інформаційного, бібліотечного
і архівного дела, Отдельное подразделение
"Николаевский филиал Киевского Национального
Университета Культуры и Искусств»

**ПРОЕКТНОЕ ОБУЧЕНИЕ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
ИНФОРМАЦИОННОЙ СФЕРЫ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СОДЕРЖАНИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ**

Освещены роль, значение проектного обучения будущих специалистов информационной сферы в учреждениях высшего образования Украины. Охарактеризованы виды проектного обучения, в частности те, что внедрены в учебный процесс ОП "Николаевский филиал КНУКиИ" с учетом трансформации содержания образования и формирования профессиональных компетенций будущих специалистов для библиотек и информационных центров.

Ключевые слова: высшее образование, образовательные реформы, профессиональные компетентности, дисциплины, учреждение высшего образования.

Sydorenko A. I.,

Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor, Mykolaiv branch of
Kyiv National University of Culture and Arts

**PROJECT TRAINING OF FUTURE FACTORS OF THE INFORMATION SECTOR IN
CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF CONTENT OF EDUCATION**

The role, significance of project training of future specialists of the information sphere in higher education institutions of Ukraine is highlighted. The described types of project training, in particular those introduced into the educational process of the Mykolaiv branch of KNUCaA, taking into account the transformation of the content of education and the formation of professional competences of future specialists for libraries and information centers.

Key words: higher education; educational reforms; professional competence; discipline; institution of higher education.

УДК 027.54:004.7

Сидоренко Т. В.,

канд. наук з соц. комунікацій,
доц. за наказом, кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи
Відокремлений підрозділ "Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв"

**ВІРТУАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРОСТІР СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
БІБЛІОТЕК**